

Společný evropský referenční rámec pro jazyky a český znakový jazyk

Andrea Hudáková, Radka Nováková

Ústav jazyků a komunikace neslyšících (ÚJKN FF UK)

Český znakový jazyk (ČZJ)

- ▶ Vizuálně-motorický přirozený jazyk, existence v 3D
- ▶ Nemá psanou podobu
- ▶ Dvě složky: manuální (tvary, pohyby a umístění rukou) a nemanuální (pohyby horní části trupu, ramen a hlavy, mimika)
- ▶ Řazení jednotek simultánní (kromě sekvenčního)
- ▶ Výzkum ČZJ začal až v 90. letech 20. století (Macurová)
- ▶ Dosavadní výzkum se zaměřoval zejména na popis struktury a fungování ČZJ, zkoumáno jen málo jevů
- ▶ Neexistuje korpus ani žádný kvalitní slovník ČZJ
- ▶ ČZJ je velmi rozrůzněný
- ▶ < než 10 % neslyšících dětí má neslyšící rodiče
- ▶ > než 90 % dětí neslyšících rodičů slyší
- ▶ Ve vzdělávání neslyšících dětí není ČZJ považován za plnohodnotný jazyk (L1), ale jako podpora mluvené češtiny a alternativa pro žáky, kteří „nezvládají“ komunikaci v mluvené češtině
- ▶ Většina pedagogů vzdělávajících neslyšící děti ČZJ neovládá + velmi málo neslyšících pedagogů-mluvčích ČZJ
- ▶ Neslyšícím lidem bylo až do konce 20. století „vyhrazeno“ pouze velice omezené množství učebních oborů ▶ do dalších oblastí (včetně SŠ a VŠ, politiky, veřejného života a médií) neslyšící lidé a s nimi ČZJ pomalu pronikají až v posledních cca 20 letech
- ▶ ČZJ má mezi mnoha uživateli velmi nízký status, používají jej výlučně v neoficiálních situacích ▶ pro výzkumníky velice obtížné ČZJ zachytit
- ▶ Na vysokoškolské úrovni se ČZJ (jako L2) systematicky a komplexně vyučuje pouze na FF UK
- ▶ Výuka ČZJ (jako L2) je nutná pro tlumočníky, pedagogy, rodiče...
- ▶ Neexistují kurikulární ani učební materiály pro výuku ČZJ, jež by měly oporu v lingvistickém či lingvodidaktickém výzkumu
- ▶ Neexistují nástroje na testování kompetencí v ČZJ

Společný evropský referenční rámec pro jazyky (CEFR) a znakové jazyky

- ▶ Individuální pokusy o popis referenčních úrovní národních znakových jazyků v různých státech EU (Německo, Irsko, Velká Británie, Nizozemí, Maďarsko, Francie, Švédsko, Finsko, Španělsko, Itálie, Rakousko), mimo Evropu obdobné snahy v USA
- ▶ Projekty realizované v rámci činnosti Evropského centra pro moderní jazyky Rady Evropy (zástupci Francie, Rakouska, Finska, Belgie, Nizozemí, Itálie, Ruska a ČR – prostřednictvím ÚJKN FF UK): Pro-Sign a Pro-Sign 2

Pro-Sign

- ▶ *Sign languages and the CEFR. Descriptors and approaches to assessment*
- ▶ 2012–2015
- ▶ Výstupy
 - ▶ Anglicky psaná brožura s obecnými deskriptory adaptovanými na podmínky znakových jazyků
 - ▶ Brožura přeložena do němčiny a do češtiny
 - ▶ Webová stránka v angličtině a v mezinárodním znakovém systému: obsahově se shoduje s brožurou + stručné informace o hodnocení a testování jazykových kompetencí ve znakových jazycích

Pro-Sign 2

- ▶ *Promoting Excellence in Sign Language Instruction*
- ▶ Cíl: metodická podpora tvorby popisu referenčních úrovní v národních znakových jazycích

Znakové jazyky a Společný evropský referenční rámec pro jazyky

Deskriptory pro společné referenční úrovně

Lorraine Leeson
Bepie van den Bogaerde
Christian Rathmann
Tobias Haug

Diskuse

1. Jak bude možno využít zkušeností a výstupů z projektů Pro-Sign a Pro-Sign2?
2. Jak bude možno využít zkušeností z dalších mezinárodních projektů a aktivit?
3. Jak bude možno využít dosavadní zkušenosti s CEFR u mluvených jazyků a u jiných znakových jazyků?
4. Na co se zaměřit? Pouze na popis referenčních úrovní, nebo i na překlad a adaptaci dokumentu *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment*?
5. Jak obsáhlé a jak detailní a konkrétní mají být popisy referenčních úrovní pro ČZJ? Jak postupovat?
6. Jak rozsáhlý a jak zaměřený výzkum je potřebný k vypracování popisu referenčních úrovní pro ČZJ provést?
7. Jak budou popisy referenčních úrovní pro ČZJ dále využitelné pro tvorbu kurikul, učebnic, učebních materiálů a metodik pro výuku ČZJ jako L2?
8. Budou popisy referenčních úrovní pro ČZJ nějak sekundárně využitelné i pro výuku neslyšících dětí-uživateli ČZJ jako L1?
9. Budou popisy referenčních úrovní pro ČZJ nějak využitelné pro hodnocení a testování jazykových kompetencí v ČZJ jako L2 (a popř. jako L1)?
10. Jaké bude nevhodnější složení pracovního týmu?
11. Jakou formu mají mít výstupy (tisk, web, čeština, ČZJ)?

Zdroje

Council of Europe (2001): *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment* [online]. Strasbourg: Cambridge University Press. Cit. 22. 1. 2017. Dostupné z WWW: <http://www.coe.int/t/dg4/linguistic/Source/Framework_EN.pdf>.

Council of Europe (ECML/CELV) (© 1994-2017): *ProSign 2: Promoting Excellence in Sign Language Instruction* [online]. Cit. 10. 4. 2017. Dostupné z WWW: <<http://www.ecml.at/News3/TabId/643/ArtMID/2666/ArticleID/274/Promoting-Excellence-in-Sign-Language-Instruction.aspx>>.

Council of Europe (ECML/CELV) (© 1994-2017): *Sign languages and the Common European Framework of Reference for Languages. Descriptors and approaches to assessment* [online]. Cit. 7. 8. 2016. Dostupné z WWW: <<http://www.ecml.at/ECML-Programme/Programme2012-2015/ProSign/tabid/1752/Default.aspx>>.

Council of Europe (ECML/CELV) (© 1994-2017): *Sign languages and the Common European Framework of Reference for Languages. Descriptors and approaches to assessment* [online]. Cit. 10. 4. 2017. Dostupné z WWW: <<http://www.ecml.at/ECML-Programme/Programme2012-2015/ProSign/tabid/1752/Default.aspx>>.

HUDÁKOVÁ, A., NOVÁKOVÁ, R. (2016): Společný evropský referenční rámec pro jazyky a český znakový jazyk. *Studie z aplikované lingvistiky*, 7, č. 2, s. 115–125.

LEESON, L. – VAN DEN BOGAERDE, B. – RATHMANN, CH. – HAUG, T. (2016a): *Sign languages and the CEFR. Common Reference Level Descriptors* [online]. Council of Europe, European Centre for Modern Languages of the Council of Europe. Cit. 7. 8. 2016. Dostupné z WWW: <<http://www.ecml.at/Portals/1/mtp4/pro-sign/documents/Common-Reference-Level-Descriptors-EN.pdf>>.

LEESON, L. – VAN DEN BOGAERDE, B. – RATHMANN, CH. – HAUG, T. (2016b): *Znakové jazyky a Společný evropský referenční rámec pro jazyky. Deskriptory pro společné referenční úrovně* [online]. Cit. 26. 8. 2016. Dostupné z WWW: <<http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/znakove-jazyky-a-spolecny-evropsky-referencni-ramec-pro>>.

Mluvené jazyky		Znakové jazyky
Porozumění	Poslech	Recepce
	Čtení	
Mluvení	Ústní interakce	Produkce
	Samostatný ústní projev	
Psaní	Písemný projev	Interakce

andrea.hudakova@ff.cuni.cz
radka.novakova@ff.cuni.cz